

УДК [336.1 : 338.246] : 005.52

БЄЛОВ Олександр Віталійович, доцент кафедри фінансової політики, грошового обігу і кредиту Полтавського університету економіки і торгівлі, кандидат економічних наук

УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ДИНАМІКИ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Фінансова безпека є важливим елементом економічної безпеки держави, яка згідно Конституції України, поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності України є однією з найважливіших функцій держави і справою усього українського народу[1].

Проблемі формування ефективної системи забезпечення фінансової безпеки держави приділяли увагу науковці О. Барановський, І. Бінько, О. Василик, Т. Вахненко, Є. Ведута, А. Гальчинський, В. Геєць, В. Горбулін, Г. Глухов, М. Єрмошенко, А. Качинський, Н. Кравчук, В. Мунтіян, Г. Пастернак – Таранушенко, В. Шлемко та ін.

Згідно Концепції національної безпеки – система забезпечення економічної безпеки являє собою організовану сукупність суб'єктів: державних органів, громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян, об'єднаних цілями та завданнями щодо захисту економічних інтересів, що здійснюють узгоджену діяльність у межах законодавства України[2].

Фінансова безпека - це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.

Фінансова безпека, у свою чергу, містить такі складові:

бюджетна безпека - це стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів;

валютна безпека - це такий стан курсоутворення, який створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняного експорту, безперешкодного припливу в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, а також максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках;

грошово-кредитна безпека - це такий стан грошово-кредитної системи, який характеризується стабільністю грошової одиниці, доступністю кредитних ресурсів та таким рівнем інфляції, що забезпечує економічне зростання та підвищення реальних доходів населення;

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ:

Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
«Актуальні питання безпеки фінансової системи держави»,
м. Харків, 21 лютого 2014 року

боргова безпека - це такий рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету і руйнуванням вітчизняної фінансової системи;

безпека страхового ринку - це такий рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дав би їм змогу в разі потреби відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування;

безпека фондового ринку - це оптимальний обсяг капіталізації ринку (з огляду на представлені на ньому цінні папери, їх структуру та рівень ліквідності), здатний забезпечити стійкий фінансовий стан емітентів, власників, покупців, організаторів торгівлі, торговців, інститутів спільного інвестування, посередників (брокерів), консультантів, реєстраторів, депозитаріїв, зберігачів та держави в цілому.

Для оцінки рівня фінансової безпеки розроблено інтегральний показник [3], що являє собою функцію певних показників-індикаторів, які характеризують кожну складову фінансової безпеки.

Важливим моментом у моніторингу динаміки цих показників є своєчасне виявлення тенденції виходу їх за критичні межі. Для цього можна запропонувати методику «швидкість-прискорення», що дозволяє визначити не тільки швидкість (тобто абсолютний темп) зміні показника, а й підвищити ступінь точності визначення його динаміки.

Розглянемо особливості розрахунку прискорення зростання величини показників фінансової безпеки. З теорії статистики та економічного аналізу відомо, що абсолютний приріст показника характеризує його збільшення/зменшення у досліджуваному періоді по відношенню або до попереднього (ланцюговий приріст), або до базового (базовий приріст) періоду: приріст показника визначає швидкість його зміни у часі. Відповідно, зміна швидкості дасть прискорення.

Отже, прискорення зміни показника визначається як різниця між приростом $(i+1)/i$ періоду та $i/(i-1)$, де $i = 1 \dots n$ періодів. Математично він буде мати наступний вигляд.

Нехай деякий показник фінансової безпеки за певні n років складав:

$$\Phi_1, \Phi_2, \Phi_3, \dots, \Phi_{(i-1)}, \Phi_i, \Phi_{(i+1)} \dots \Phi_n$$

Прирости (або швидкості зміни величини показника потенціалу) $v_{i/(i-1)}$ та $v_{(i+1)/i}$ відповідно будуть дорівнювати:

$$v_{i/(i-1)} = \Phi_i - \Phi_{(i-1)}, \text{ та } v_{(i+1)/i} = \Phi_{(i+1)} - \Phi_i$$

Прискорення $a_{(i+1)/(i-1)}$ зміни показників потенціалу буде дорівнювати:

$$a_{(i+1)/(i-1)} = v_{(i+1)} - v_{(i-1)} = (\Phi_i - \Phi_{(i-1)}) - (\Phi_{(i+1)} - \Phi_i) = \Phi_{(i-1)} + \Phi_{(i+1)} - 2 \cdot \Phi_i$$

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ:

Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
«Актуальні питання безпеки фінансової системи держави»,
м. Харків, 21 лютого 2014 року

$$a_{(i+1)/(i-1)} = \varphi_{(i-1)} + \varphi_{(i+1)} - 2 \cdot \varphi_i$$

Прискорення зміни показника, який досліджується має певні особливості:

1) прискорення охоплює три періоди й є характеристикою швидкості зміни абсолютних величин показників;

2) значення прискорення може бути наступними:

$$a < 0;$$

результуючий фактор впливу на даний показник уповільнює його розвиток, що є індикатором визначення на більш ранніх стадіях негативних тенденцій щодо розвитку фінансової системи;

$$a = 0;$$

результуючий фактор впливу на даний показник є нейтральним, і даний показник рівномірно збільшується чи зменшується, рухається за інерцією;

$$a > 0;$$

результуючий фактор впливу на даний показник прискорює його розвиток і, в залежності від типу показника (що є найбільш сприятливим — його збільшення чи зменшення), можна раніше діагностувати майбутні проблеми, пов'язані із даною ситуацією.

На нашу думку, важливим у аналізі динаміки показників фінансової безпеки є також співвідношення індикаторів приросту (швидкості зміни показника) та його прискорення. Основні ситуації, котрі можуть виникати при різних їх значеннях, та їх економічний зміст наведено у таблиці 1

Таблиця 1

Економічний зміст основних видів співвідношень прискорення та абсолютного приросту досліджуваних показників

№ групи	Значення приросту	Значення прискорення	Співвідношення прискорення та приросту	Результуюча тенденція		Економічний зміст
				Позитив: Збільшення показника	Позитив зменшення показника	
1	$v > 0$	$a > 0$	$a/v > 0$	+	-	Прискорення позитивної тенденції показника. Найбільш краща ситуація для держави.
2	$v > 0$	$a < 0$	$a/v < 0$	-	+	Уповільнення позитивної зміни показника.
3	$v < 0$	$a < 0$	$a/v > 0$	-	+	Прискорення негативної зміни показника — необхідно приймати заходи щодо зміни ситуації. Зміни в управлінні повинні бути якісними
4	$v < 0$	$a > 0$	$a/v < 0$	+	-	Уповільнення негативних

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ:
Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
«Актуальні питання безпеки фінансової системи держави»,
м. Харків, 21 лютого 2014 року

						змін показника: результат правильного управління фінансовою системою держави.
--	--	--	--	--	--	---

Також можна виділити такі групи, які утворюються при аналізі співвідношення приросту та прискорення:

$0 < a/v < 0,3$ повільний розвиток подій;

$0,3 < a/v < 1$ — “швидкий” розвиток;

$1 < a/v < 3$ — стрімкий, “галопающий” розвиток;

$3 < a/v$ — гіперрозвиток.

Значення 0,3 та 3 взяті умовно і будуть залежати від конкретного виду показника, особливостей його розвитку, ситуації тощо.

Отже, використання запропонованої методики дозволить підвищити рівень якості аналіз динаміки показників фінансової безпеки, що в свою чергу забезпечить прийняття своєчасних управлінських рішень щодо покращення ситуації.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. – К.: Українська правнича функція, 1996. – 56с.
2. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України // Голос України. – 1997. – 4.02. – 319. – С.5-6
3. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України / Затверджено Наказом Міністерства економіки України N 60 від 02.03.2007.

Одержано 1.02.2014